

A hídon át az együttlétbe

Ângela Saldanha, Teresa Eça, APECV (a Portugál Rajztanárok Országos Egyesülete)
Crossing Bridges and Being Together című írásának szemlélő fordítását Gaul Emil készítette

Absztrakt

Ebben a cikkben két témát mutatunk be, mindkettő Portugáliában, 2021 júliusa és novembere között zajlott le. Az egyik társadalom peremére sodródott csoport tagjai cigányok, a projektjük címe: „Paracity: a hídon át”, a másik munkanélküliekből álló csoport programjának címe „Együttlét”. A témák és címek közös munka körvonalai, beszélgetések során alakult ki. A „Paracity: a hídon át” egy metafora, ami egyszerre jelenti a cigányok lakhelyét és az ösvényt, amelyen keresztül érkeznek és távoznak a művészek. Ezen az ösvényen keresztül közelítették meg a közösséget, találkoztak az emberekkel, innen látták családi életüket, és hívták meg a közös munkára. Ez a program volt a döntő első lépés, aminek eredményeképp a résztvevők élete kezdett láthatóvá válni a külvilág számára. Az „Együttlét” vált a céljává egy munkanélküliekből álló csoportnak, aminek a tagjai felismerték a kapcsolatteremtés fontosságát.

A célcsoport

A 12 fős munkanélküliek és gyermekeik csoportja a tengerparton élt, és semmi kedvük nem volt ahhoz, hogy integrálódjanak a társadalomba, ami persze nagyon meg is nehezítette, hogy a beilleszkedéshez szükséges készségeket elsajátítsák. Hozzájuk kapcsolódtak pszichológusok és szociális munkások és a projekt kutatója.

A másik csoport a Bairro de Paradinha-ban élő cigányok (23 felnőtt és 15 gyerek) az 1990-es években épült szükséglakásokban tengődött a város peremén elhelyezkedő szegénynegyedben. A nagy többségük munkanélküli, néhányuk már büntényt is elkövetett, és többnyire csak néhány évet jártak iskolába. Magukat ibériai cigánynak tartják, de van köztük menekült is és néhány lecsúszott ember.

A kutatási módszer

Résztvevő és együttműködő módszert alkalmaztunk, amelyben a csoportok tagjai egyszerre voltak megalkotói és eljátszói a történetnek. A mintegy 50 együtt töltött órát felölelő munka demokratikus szellemben, hierarchia nélkül folyt. A járvány idején postai képeslap váltással indult a kapcsolat.

Együttlét

Abel Andrade fotográfus képeslapra nyomtatott saját magáról készített fényképeit elküldte az összes résztvevő-nek, akik válaszul bemutakoztak: jellemezték magukat, elmondták álmaikat és céljaikat. Így indult a kapcsolat, a kötődés. Az első valós találkozás a városházán jött létre, ahol előben is

bemutakoztak, elmondták életük történetét, közös céljaikat. Aztán a csoport azt javasolta, hogy mindenki csináljon egy videós életrajzot álláshirdetéshez. A résztvevők több alkalommal vették kézbe. próbálgatták a kamerát, meg is barátkoztak vele, így kezdődhetett a videós önéletrajz készítés. Az egyik alkalomra egy üzletembert hívtak meg, aki bemutatta, hogy milyen dolgozóra vágyik a munkaadó. Miközben készültek a videós önéletrajzok, az emberek elbizonytalanodtak, és azt kérdezték, hogy van-e lehetőség arra, hogy elmondják saját erősségeiket a többieknek. Az egyik résztvevő egy pszichoterapeuta azzal az ötlettel állt elő, hogy ne szavakban jelenítsék meg az élményeiket, hanem érintéssel, interaktív jelenetekkel és alternatív terápiás módszerrel. Később ezek a módszerek sorban meg is jelentek a gyakorlatokon, a kristály terápia, a tibeti köpölyözés, relaxációs gyakorlatok, és a zeneterápia.

A legfontosabb közös esemény a piknik volt, amire ki-ki készített valami ételt és evés közben aztán szorosabbá váltak a kapcsolatok. Az utolsó alkalommal múzeumba mentünk végig a tengerparton, aztán a kertvároson át. Voltak, akik még sohasem jártak a városnak ebben az úri negyedében, és persze múzeumban sem. Úgy érezték, hogy a múzeumot, noha köztér, nem nekik találták ki, annak ellenére, hogy szívesen látták őket. Megindult egyfajta kötődés a helyhez, egyben az önbecsülésük is erősödött. Amint keresztül sétáltak a városon formálódott bennük a város belső tárlata, a lokálpatrióta érzés csírája. (Bővebben itt: [case study 3](#))

Paracity: A hídon át

Carlost és Julianát a két művészt már ismerte ez a társaság a Karitás Viseu jóvoltából az utóbbi négy évben a szegény gyerekeknek szervezett programokból. Így kézenfekvő volt, hogy az AMASS cigány integrációs programba is meghívják őket. Ráadásul a közösségből néhány idősebb asszony már régóta kérte, hogy részt vehessen a művészi és kézműves programjaikon. A művészek két féléves, heti két alkalmat nyújtó programot hirdettek, az egyiket 7-15 éves gyerekeknek, a másikat felnőtteknek. A csoport összetétel alkalomról alkalomra változott. A felállított program foglalkozásait el kellett halasztani, vagy egyszerűen törölni a közösség problémái miatt. Szerencsére a művészeknek volt már effélében gyakorlata és alkalmazkodtak az adottságokhoz. Az ő javaslatukra született az az eljárás, hogy a programra kíváncsi látogatókat először körbe vezették a településen és csak utána mutatták be a résztvevőknek. A művészi munka témája a beszélgetésekből nőtt ki. Vázlatkönyveket és pólókat készítettek szitanyomással. Carlost és Juliana a fiatalokkal együtt megalkotta a közösséget bemutató videó készítésének

menetét. A fiatalok nagyon élvezték, hogy fényképezik őket, és ők maguk is szerettek fotózni. Gyakran csapódtak az AMASS kutatójához Raquelhez, aki a fotódokumentációt csinálta a programról. Belekóstoltak a textilmunkába Celiával, aztán a kerámia készítésbe Carlossal, Julianával, és Teresával. Nagyon fontos volt számukra, hogy legyen valamilyen kézzel fogható végeredménye a munkájuknak, mint például egy feliratos póló vagy egy kerámia tárgy. Ezek a saját készítésű tárgyak aztán annyira fellelkesítették őket, hogy egy kicsit nagyobb lendülettel érkeztek a következő foglalkozásra. Alkotás közben jól elbeszélgettek egymással az emberek. A projekt során szerzett jó benyomások hatására azt javasolták a Városi közösségi központnak, hogy a művészi foglalkozásokat is vegyék fel a szakmai képzési tervükbe.

A résztvevők arról számoltak be, hogy megügyesedtek az adott tevékenységben. A művészek pedig örömmel állapították meg, hogy munka közben a rivális családok tagjai szóba állnak egymással és megbeszélik a problémáikat. A foglalkozások elején még nagyon nyugtalan gyerekek megtanultak lecsendesedni, magukba szállni és elmerülni a munkában.

A program szerves részét alkotta a helyi múzeum meglátogatása az óvárosban, amiről a visszajelzés meglepően jó volt. A múzeumi vezetők is pozitívan nyilatkoztak a látogatókról, úgy látták érdeklődnek és jókat kérdeznek. A múzeumlátogatás volt hivatott hidat verni a városközpont és a város pereme között. A projekt vezető művészek megkérték a múzeum vezetőségét, hogy rendezzenek egy kiállítást a Paradinha negyed lakóinak az AMASS projekt keretében készített munkáiból. A vezetőség ráállt és 2022 februárjában meg is nyílt ez a kiállítás. (*case study 4*)

Az értékelés módszere és az eredmények

A résztvevők hozzájárulásával készített fotókat, rajzokat, a résztvevők feljegyzéseit, a kutatóknak és művészeknek a műhelyekről szóló írásos szövegeit, az értékelésről, személyes és fókuszcsoportos interjúkról készült hang és videó felvételeket, továbbá az online foglalkozások anyagait gyűjtötték össze. Az így kapott adathalmazt a kutatók kielemezték és az első megállapításokat egy közös foglalkozás alkalmával megvitázták a résztvevőkkel.

A Paradinha negyed lakóinak alkotásaiból rendezett kiállítás a Viseui Bűnbocsánat Múzeumban a művészet társadalomban betöltött nélkülözhetetlen szerepét deklarálta, egyben megerősítette a résztvevők önbecsülését és hidat vert a központ és a periféria között.

Miért éppen ez a múzeum?

Azért választottuk ezt a múzeumot, mert ez a kulturális elit múzeuma, mert egy vallásos jótékonyági szervezethez kötődik, és azért is, mert ezt a múzeumot látogatták meg a kutatás résztvevői. A megnyitón a helyhatósági vezetők és újságírók mellett szinte mindenki részt vett, aki számít a város és vonzáskörzete életében. A megnyitó szövegekben nagyra értékelték a projekt jótékony hatását a társadalomra, és hangsúlyozták a művészetnek, mint erőt adó és méltóságot indukáló eszköznek a szerepét. Egyben felhívták a figyelmet

a Paradinha negyed életminőségének tarthatatlanságára, és arra, hogy ebben a hatóságoknak és a civil szervezeteknek egyaránt nagyobb szerepet kell vállalniuk.

A projekt tanulságai

A szervezőknek – ha azt akarták, hogy ott legyenek az emberek – a program előtt egy nappal fel kellett hívni telefonon az idősebb résztvevőket, hogy emlékeztessék őket az eseményre. Amikor a rendezők szembesültek a résztvevők problémáival segítséget nyújtottak az iskolai jelentkezési lap kitöltésében, a társadalombiztosítás eljárásban, munkahelyi pályázat elkészítésében, szociális segélykérésben. Emellett különórákat szerveztek gyerekeknek és felnőtteknek, szükség esetén pszichológiai támogatást nyújtottak. Mindez a helyi önkormányzattal, az Oktatási Minisztériummal és a Társadalombiztosító Intézettel, és más szervezetekkel kötött megállapodás alapján történt.

A „Paracity” csoportban a szervezők gyakran úgy kezdték a programot, hogy bekopogtattak az ajtókon és kiálltak a térre: itt vagyunk, gyertek! Az „Együttlét” csoportban a munkanélküliek és a támogatók között szoros kapcsolat alakult ki. Másképp nem is működött volna a munka.

Összegzés

Sikerült megnyerni a bizalmat, kiépíteni az összetartozás érzését a csoport tagjaiban. Csak a kölcsönös tisztelet vezethetett a sikeres együttműködéshez és a feladatok teljesítéséhez. Az eredmények közzétételében fontos szerepet játszott a 2022 március 11-én tartott szeminárium, ahol számos hatóság és jótékonyági szervezet képviseltette magát, mint a Szociális Ügyek Minisztériuma, a Kulturális Minisztérium, a Városháza Múzeuma, a Fotó Múzeum, a Portugál AMASS, és persze az APECV, vagyis Vizuális Művészet és Kommunikáció Tanárok Szövetsége. (Bővebben itt: [amassproject](#))

Néhány idézet a résztvevők véleményéből

Mi tetszett a legjobban?

„A jó hangulat, a társaság. Az elején nem ismertük egymást, szégyelltünk megszólalni, de aztán mindannyian barátokká váltunk.” (L.S., 2021 október, S. Felix: Együttlét)

„Eleinte – őszintén szólva – nem szerettem, de aztán lassacskán megszerettem. Én nagyon szégyellős, zárkózott, visszahúzódo vagyok, de amint megismertem az embereket, már szívesen jöttem ide. Jól érzem magam, otthonosan, jól.” (A. 2021 október, S. Felix: Együttlét)

„Én személy szerint gazdagodtam, és valóban élveztem! Nagy kár, hogy olyan kevés az ehhez hasonló kezdeményezés.” (H.D. 2021 október, S. Felix: Együttlét)